

Handläggare
Ewa Franzén
Telefon: 0850814019

Till
Enskede-Årsta-Vantörs
stadsdelsnämnd
2022-11-24

Remiss av Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38)

Svar på remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2022/940

Förvaltningens förslag till beslut

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har skickat utredningen *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv* på remiss till stadsdelsnämnden. I utredningen finns bland annat förslag som syftar till att stärka barns rätt till sina föräldrar, åtgärder som kan vidtas för att underlätta för familjer där det finns fler än två vuxna som tar föräldraansvar och hur man kan underlätta fler adoptioner.

Förvaltningen ställer sig positiv till de förslag som framkommit i utredningen. Förändringarna innebär att barns rätt till sina föräldrar stärks och att reglerna blir lika för alla barn, oavsett vilken familjekonstellation man är uppvuxen i. Barnens behov av trygghet, stabilitet och ekonomiskt skydd stärks. Föräldrabalkens regler blir tydligare, mer modern och könsneutral.

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat utredningen *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38)* på remiss till stadsdelsnämnden. Remissen ska besvaras senast 30 november 2022 och har även skickats till socialnämnden, Skärholmens stadsdelsnämnd samt Östermalms stadsdelsnämnd.

Regeringen beslutade i december 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat göra en översyn av föräldrabalkens regler om föräldraskap och överväga om det behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar.

I uppdraget har det ingått att ta ställning till:

- hur föräldrabalkens regler om föräldraskap kan utformas för att bli mer överskådliga, enhetliga, heltäckande, könsneutrala och inkluderande samt enklare att tillämpa,
- om utrymmet att häva ett föräldraskap ska begränsas,
- om personer som inte längre är gifta eller sambor ska kunna adoptera gemensamt eller adoptera varandras barn, och
- om förutsättningarna för ett barn att upprätthålla sin relation med en social förälder efter en separation eller en förälders dödsfall behöver förbättras, och om det i övrigt behöver vidtas åtgärder för att underlätta för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar.

Ärendet

Regelverkets utformning

Utredningsuppdraget i denna del har varit att göra en översyn av föräldrabalkens regler om föräldraskap. Översynen har främst handlat om att förbättra det föräldraskapsrättsliga regelverkets struktur samt göra det mer överskådligt, tydligt och begripligt. Utredarna bedömer att den svenska föräldraskapsrättsliga regleringen är en av de mest moderna i världen innehållsmässigt. Reglerna innebär bland annat att samma förutsättningar för föräldraskap gäller för samkönade par som för olikkönade par och detta oberoende av om någon av föräldrarna har ändrat könstillhörighet. Det har kontinuerligt införts nya regler om föräldraskap utan att det samtidigt har gjorts en översyn av regelverket som helhet, vilket har fått konsekvensen att regelverket blivit invecklat och svårtillgängligt.

Utredningens förslag är att ersätta begrepp som ”mor” och ”far” med ”förälder”. I övrigt föreslår utredningen att principen om att den som har fött barnet är barnets förälder ska lagfästas, att grunderna för att häva ett föräldraskap ska förtydligas samt att språket ska moderniseras och förenklas. Socialnämnden ska ha en skyldighet att verka för en rättsgenetisk undersökning i samtliga fall nämnden bedömer att det finns ett behov av en sådan.

Hävande av föräldraskap

Traditionellt har grunderna för hävande av faderskap i huvudsak tagit sikte på situationen att någon annan än den rättsliga fadern genom samlag bidragit till barnets tillkomst. Vid assisterad befruktning med donerade spermier är situationen en annan. Att den som har ansetts som förälder inte har en genetisk koppling till barnet utgör då inte i sig en grund för hävande. Istället kan hävande ske om det visar sig att någon av förutsättningarna för föräldraskapet inte var uppfyllda.

Av statistik som Domstolsverket har tagit fram framgår det att ytterst få fall om hävande av föräldraskap har kommit in. När ett föräldraskap hävs upphör alla juridiska band mellan barnet och den tidigare föräldern. I det enskilda fallet kan ett hävt föräldraskap få allvarliga konsekvenser för de berörda och därför anser utredningen att det är motiverat att överväga en ändring av reglerna om hävande av föräldraskap. Utredningsförslaget är att en förälder ska väcka talan om hävande av ett presumerat föräldraskap inom tre år från barnets födelse.

Utökade möjligheter till adoption

Regelverket om adoption innehåller vissa begränsningar av vem som får adoptera. Bland annat är det bara makar och sambor som får adoptera gemensamt. De generella begränsningarna skapar framför allt problem för tidigare makar och sambor som vill åstadkomma en styvbarnsadoption eller en adoption av ett barn som har varit placerad i familjehem hos dem.

Utredningen anser att det inte finns några direkta nackdelar med en styvbarnsadoption av en avliden makes eller sambos barn.

Utredningen föreslår att makar eller sambor som är eller har varit familjehemsföräldrar eller särskilt förordnade vårdnadshavare för ett barn ska kunna adoptera barnet gemensamt även efter en separation. Utredningen föreslår även att en make eller sambo som är eller har varit ensamstående familjehemsförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare, eller som har varit familjehemsförälder tillsammans med en partner som senare avlidit, ska kunna adoptera utan sin nya partner. För att en adoption ska beviljas kommer det även fortsättningsvis att krävas att den bedöms lämplig och är det bästa för barnet.

Familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar

Utredningsuppdraget har i denna del varit att ta ställning till om barns rätt till sociala föräldrar behöver stärkas och om förutsättningarna för familjer där fler än två vuxna tar föräldraansvar i övrigt behöver förbättras.

Många barn växer upp i andra familjer än traditionella kärnfamiljer. Inte sällan tar en eller flera vuxna ett föräldraansvar utan att vara barnets vårdnadshavare, så kallat sociala föräldrar. De band som finns mellan barnet och en social förälder kan vara väl så starka som banden till en rättslig förälder. Lagstiftningen är inte anpassad till att barn växer upp i andra familjer än kärnfamiljer. Det kan finnas svårigheter för en social förälder att ta ett föräldraansvar, till exempel i kontakt med sjukvården eller skolan.

föräldrar att få en mer generell behörighet att hantera frågor rörande barnet. Uppgift om föräldrafullmakt ska registreras hos folkbokföringen och ska följa i lag angiven behörighet att i vårdnadshavarens ställe agera i frågor rörande barnet.

För att stärka barns rätt till sina sociala föräldrar föreslås det att det införs en självständig talerätt i frågor om umgänge för den som är att anse som en särskild umgängespersion. Med detta avses en person med vilken barnet har en relation som motsvarar den mellan barn och förälder. Utredningen gör bedömningen att det skulle minska risken för att konflikter mellan vuxna medför att barnet förlorar kontakten med någon som barnet ser som sin förälder.

Utredningen föreslår även att kommunens skyldighet att erbjuda samarbetsamtal ska utökas så att den även omfattar barnets vårdnadshavare och en särskild umgängespersion. Utifrån barnets bästa är det angeläget att vuxna i fler familjekonstellationer än idag kan få hjälp att hitta samförståndslösningar.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen Social omsorg barn och unga.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till de förslag som framkommit då det bedöms få positiva konsekvenser för barn och unga.

Ändringarna innebär att barns rätt till sina föräldrar stärks och att reglerna blir lika för alla barn, oavsett vilken familjekonstellation man är uppvuxen i. Lagen anpassas efter verkligheten.

Förvaltningen anser att det är positivt att det är tidsbegränsat att man kan häva ett föräldraskap fram tills barnet är tre år. Efter det bedömer förvaltningen att barnet kan ha så starka band till föräldern att det inte ska kunna hävas. Med detta förslag skapar det trygghet och stabilitet för barnet.

Vissa förslag, som till exempel möjlighet till fler samarbetsamtal, kan innebära något merarbete för förvaltningen men bedömningen är att det bästa för barnen väger tyngre.

Förslagen innebär inga utökade kostnader för förvaltningen. Rättsgenetisk undersökning görs redan idag och det är en kostnad som staten står för.

Barnkonsekvensanalys

De förslag som framkommit gynnar alla barn, oavsett vilken familjekonstellation de växer upp i. Barnets rätt till viktiga vuxna, sociala eller rättsliga föräldrar stärks. Barnens behov av trygghet, stabilitet och ekonomiskt skydd stärks genom flera av de förslag som läggs fram.

Jämställdhetsanalys

Med de förslag som framkommer i utredningen stärks rättssäkerheten för alla familjekonstellationer, inte minst HBTQ-familjer. Utredningens förslag går i linje med samhällsutvecklingen då fler samkönade par bildar familj. Föräldrabalken blir könsneutral då begrepp som ”mor” och ”far” ändras till ”förälder”.

Förslag

Förvaltningen föreslår att Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Anders Carstorp
Stadsdelsdirektör
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Jeanette Holmqvist
Avdelningschef
Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltning

Bilagor

1. Remissbrev: Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv (SOU 2022:38)
2. Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv, del 1
3. Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv, del 2

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Anders Carstorp, Stadsdelsdirektör	2022-11-08
Jeanette Holmqvist, Avdelningschef	2022-11-07